

مدیریت کلاس درس (Classroom Management)

مدرس: حسین اسدی
آبان ۱۴۰۳

مقدمه

مدیریت کلاس:

مدیریت کلاس به عنوان یک عامل اساسی در بهبود فرآیند یاددهی و یادگیری شناخته می‌شود، زیرا با ایجاد یک محیط منظم و مثبت، انگیزه و مشارکت دانش آموزان را افزایش می‌دهد و به معلمان این امکان را می‌دهد که به طور مؤثرتر به آموزش بپردازند.

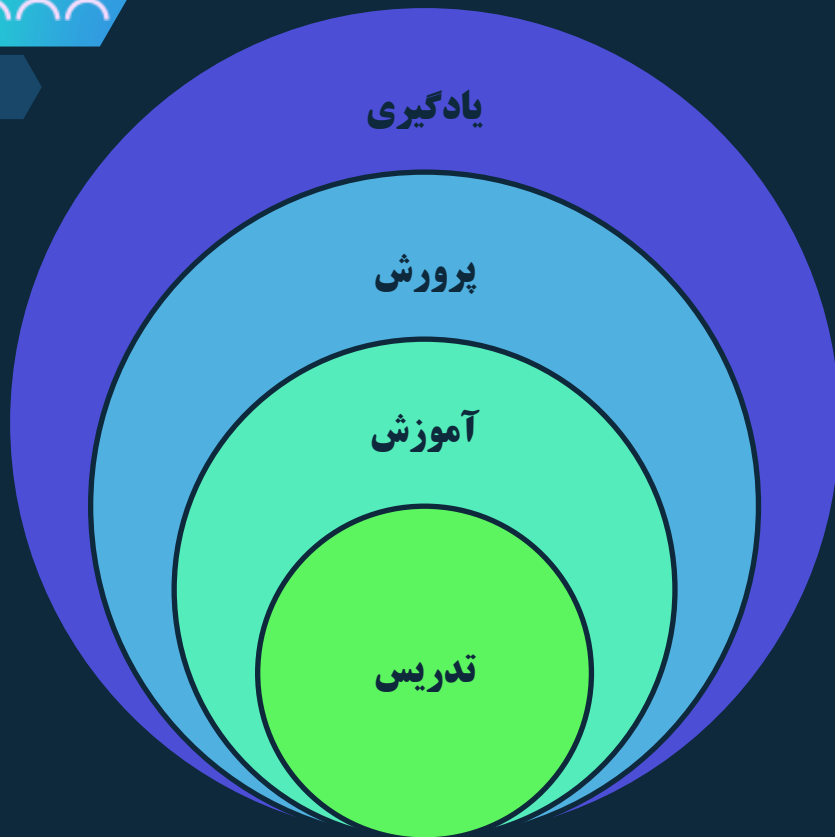
تدریس و مفاهیم همنشین آن :

❖ یادگیری

❖ پرورش

❖ آموزش

❖ تدریس

تدریس:

تدریس بخشی از آموزش است؛ فعالیتی هدفمند و از پیش طراحی شده جهت تسهیل و تسریع در یادگیری است. تدریس کمیت و کیفیت و سرعت یادگیری را افزایش می‌دهد.

منظم و هدفدار بودن فعالیت علمی و تربیتی معلم

وجود تعامل و رابطه دو جانبه بین معلم و فراگیر

تأثیرگذاری بر جریان رشد

یادگیری:

"فرآیند تغییرات نسبتاً بایدار در رفتار یا توان رفتاری حاصل از تجربه"

❖ **یادگیری به تغییر می‌انجامد؛**، یعنی انسان بعد از کسب تجربه یادگیری، از حالت قبل از کسب تجربه به یک حالت تازه تغییر می‌یابد. مانند دوچرخه‌سواری، یاد گرفتن شماره تلفن دوست خود و ...

توجه!

❖ اگرچه هر نوع از یادگیری به تغییر می‌انجامد، اما هر نوع تغییری، یادگیری به حساب نمی‌آید! مثلاً تغییرات ناشی از رشد، خستگی، بیماری، مصرف دارو، تصادف و ...

❖ **تغییر در صورتی یادگیری به حساب می‌آید که بر اثر تجربه یادگیری (کنش متقابل بین یادگیرنده و شرایط خارجی موجود در محیط، که یادگیرنده به آن واکنش نشان می‌دهد) باشد.**

آشنایی با مخروط تجربی ادگار دیل

مردم در هر طبقه از مخروط به یاد می آورند

مردم در هر طبقه از مخروط پس از یادگیری میتوانند

@business__university

۱۰٪ از آنچه مطالعه نموده اند

۲۰٪ از آنچه شنیده اند

۳۰٪ از آنچه دیده اند

۵۰٪ از آنچه دیده و شنیده اند

۷۰٪ آنچه گفته اند و نوشته اند

۹۰٪ آنچه انجام داده اند

خواندن

شنیدن

مشاهده ی تصویر

مشاهده ی فیلم

حضور در نمایشگاه ها

آزمایشگاه، مشاهده ی یک نمایش علمی

شرکت در کارگاه های عملی

طراحی و تجربه مبتنی بر همکاری گروهی

شبیه سازی و تجربه کار با مدل ها

و برنامه ریزی و اجرای یک طرح و تجربه مستقیم آن

تعریف کنند

لیست نمایند

شرح بدهند

توصیف کنند

نمایش بدهند

انجام بدهند

به کار ببندند

تجربه و تحلیل نمایند

تعریف کنند

بسازند

ارزیابی کنند

هرم یادگیری ادگار دیل تدوین شده سال ۱۹۶۰

➤ **پرورش:** جریان منظم و مستمر هدایت رشد جسمانی و روانی پرورش یابندگان در جهت کسب و درک معارف بشری و هنجارهای اجتماعی است. که به شکوفا شدن استعدادهای همه جانبه افراد کمک می کند.

➤ **آموزش:** به فعالیت حرفه ای معلم، آموزش گفته می شود. به هرگونه طرح و تدبیری از جانب معلم جهت تسهیل یادگیری بکار می رود.

➤ **رابطه آموزش با پرورش:** آموزش وسیله ای برای پرورش است. آموزش زمانی ارزشمند است که منجر به پرورش گردد تا استعدادهای همه جانبه شکوفا شوند.

اهداف مدیریت کلاس

- پیشرفت تحصیلی بیشتر دانش آموزان
- رشد اجتماعی هیجانی دانش آموزان
- تعادل و رشد ویژگی های شخصیتی
- صرف زمان بیشتر برای آموزش و یادگیری
- هدایت دانش آموزان به سمت استعداد و علاقه مندیهایش

۱- ویژگی‌های شخصیتی معلم

◇ آراستگی معلم

◇ مثبت نگری

◇ خوش اخلاقی

◇ آگاهی به توانایی‌های ذهنی، عاطفی، جسمی و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان

◇ دوست داشتن دانش‌آموزان (جويا شدن احوال دانش‌آموز غايب)

◇ صداقت

◇ خوش بیانی

◇ خوش خطی

۲- فنون مدیریتی

➤ مهارت های ارزشیابی معلم (فرآیندی، برآیندی و ارزشیابی به مثابه یادگیری)

➤ مهارت های پرسش کردن

➤ چینش کلاس درس (ردیفی، دایره ای، نیم دایره ای، U شکل، فعل اسبی)

➤ استفاده از ظرفیت های دانش آموزان (اندر ضمیر جان ها، گنجی نهان، نهان است)

➤ مسئولیت سپاری به دانش آموزان

➤ نحوه مواجهه با عوامل مخل نظم و انضباط کلاس

➤ تسلط بر روش های کاهش و اصلاح و تقویت رفتار

۳- فنون تدریس (روش های یاددهی- یادگیری)

- ◇ شناخت خانواده ها و الگوهای تدریس
- ◇ مهارتهای کاربرد الگوها و روش های مختلف تدریس
- ◇ تاکید بر ویژه سازی الگوها و فنون تدریس در موقعیت های خاص
- ◇ توان پژوهشگری در روش ها و فنون یاددهی- یادگیری
- ◇ توسعه روش ها و فنون تدریس

تنوع در روش‌های تدریس

◇ روش‌های تدریس فعال

استفاده از روش‌های تدریس فعال مانند بحث‌های گروهی و کارگاه‌های عملی، به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد که به طور مستقیم در فرآیند یادگیری مشارکت کنند و مهارت‌های اجتماعی و همکاری خود را تقویت کنند.

◇ فناوری‌های آموزشی

به کارگیری فناوری‌های آموزشی مانند ویدئوها و پلتفرم‌های آنلاین، فرآیند یادگیری را جذاب‌تر و تعاملی‌تر می‌کند.

◇ استفاده از تجهیزات آموزشی

به کارگیری مؤثر تجهیزات آموزشی مانند تخته سفید و پروژکتور، می‌تواند به ارائه مطالب درسی به شیوه‌ای جذاب و تعاملی کمک کند.

برخی از فنون تدریس در ارتباط با مدیریت کلاس

کم و زیاد کردن صدا

تدبیر منفی

حرکت معلم در فضای کلاس

تاکید روی برخی از کلمات و مفاهیم

زبان بدن

تشویق و تمجید دانش آموزان

نگاه های معنادار

مکث های به موقع و هدفمند

ضربه زدن به میز و صندلی

تذکر قوانین و مقررات کلاس

قوانین و انتظارات روشن

تدوین و اجرای قوانین

تدوین قوانین کلاس به صورت واضح و قابل فهم، به همراه نظارت مستمر بر اجرای آنها، احساس مسئولیت و تعهد را در دانش آموزان تقویت می کند و به ایجاد محیطی منظم و مثبت کمک می نماید.

اقدامات اولین روز کلاسی درسی

معلمان موثر و اثربخش زمان خود را صرف سازماندهی و ساختار بندی کلاس خود می کنند تا دانش آموزان بدانند برای موفق شدن چه کاری باید انجام دهند.

• مهمترین چیزی که در هفته اول مدرسه باید دنبال شود، ایجاد ثبات است. دانش آموزان باید بدانند دقیقاً چه چیزی دریافت می کنند و چه اتفاقی خواهد افتاد.

• دانش آموزان خواهان محیطی امن ، قابل پیش بینی و پرورش دهنده هستند که یکی از عناصر چنین محیطی ثبات است.

تذکر قوانین و مقررات کلاسی

کلاس، یک سازمان و یک اجتماع است. بنابراین یک سری قواعد و مقرراتی باید وجود داشته باشد تا حقوق افراد ضایع نشود.

- وضع قوانین و مقررات کلاس درس، باید در **ابتدای سال تحصیلی** و روزهای اول کلاس درس باشد.

- قوانین و مقررات کلاس درس، باید با **مشارکت خود دانش آموزان** اتفاق بیفتد.
- بهتر است این قوانین **نصب العین** قرار بگیرد.

- قوانین نباید خیلی سهل گیرانه و خیلی سخت گیرانه باشد.

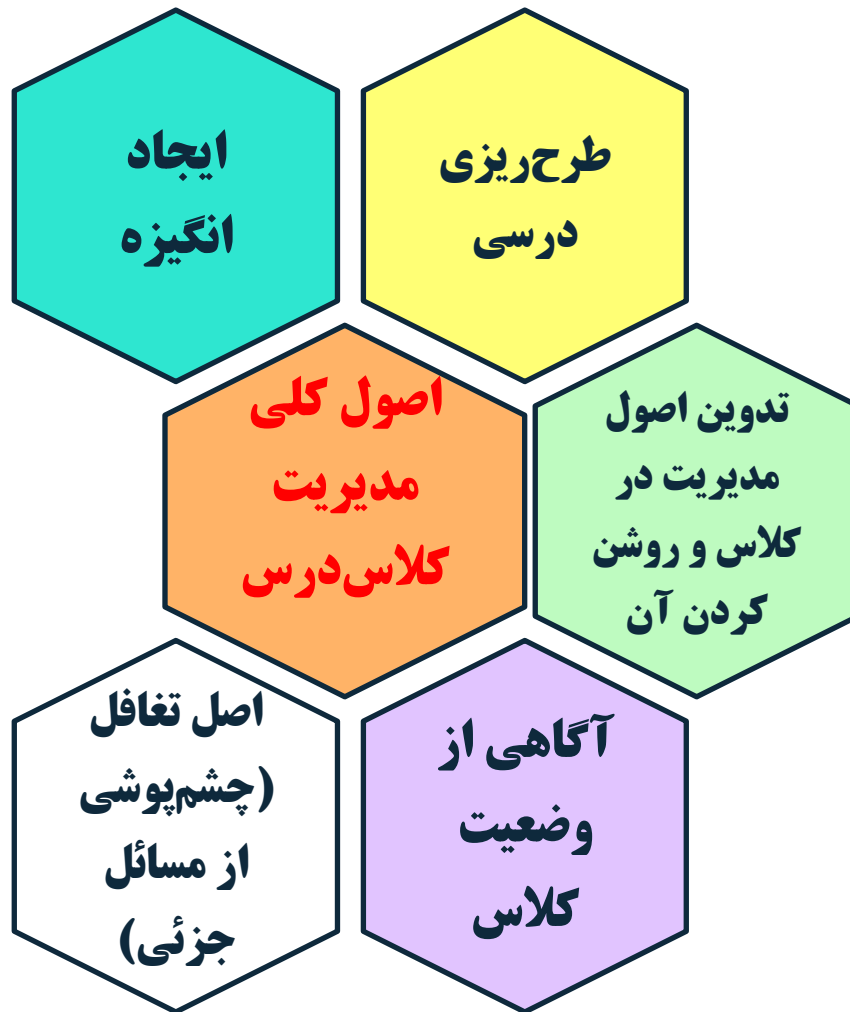
- در وضع قوانین باید **رویکرد انسان گرایی و تربیتی** حاکم باشد.

نمونه قوانین کلاسی

- همیشه زودتر از معلم در کلاس درس حاضر می شوم.
- نظم را در کلاس درس رعایت می کنم.
- هنگامی که معلم یا همکلاسی ام سخن می گویند سکوت می کنم و به حرف آنها خوب گوش میدهم.
- با همکلاسی ها و به ویژه با معلم خود با احترام رفتار کنم.
- در بحث های کلاسی با علاقه و رعایت حقوق دیگران، مشارکت می کنم.
- بعد از هر دو یا سه درس یا هر ماه، به تشخیص معلم یک امتحان خواهم داشت.
- بهداشت فردی و کلاس درس را رعایت می کنم.

معلم باید سعی کند از مدیریت کلاس

درس، به سمت رهبری کلاس حرکت کند.

سبک‌های مدیریت کلاس درس

سبک‌های مدیریت کلاس

سبک مدیریت مستبدانه

در این گونه کلاس های درس تنها معلم است که بر کل کلاس حکومت می کند و هیچ شاگردی حق اظهار نظر ندارد. در این سبک قوانین و مقرراتی وجود ندارد و اگر هم وجود دارد به نفع معلم وضع شده است. چنین سبکی بر محدودیت و تنبیه متکی است. تاکید بیشتر در این سبک به جای **یادگیری** بر **نظم** است.

سبک مدیریت آزادگرایانه

در این گونه کلاس های درس هیچ قاعده و ضابطه ای حاکم بر رفتار دانش آموزان نیست و هر کس به هر طریقی که بخواهد عمل می کند در چنین وضعیتی هر نوع هرج و مرج حاکم است و از سوی معلم هیچ گونه محدودیت و یا رهنمودی ارائه نمی گردد.

سبک مدیریت توانمندانه

در این گونه کلاس های درس معلم و دانش آموزان حقوق یکدیگر را رعایت می کنند و نسبت به یکدیگر احترام متقابل را به جا می آورند. رفتارهایشان در محدوده قوانینی است که خود و یا با دیگران وضع کرده اند و آن ها را پذیرفته اند. این سبک مدیریتی هم به روابط انسانی در میان اعضای گروه احترام می گذارد و هم به ضوابط قانونی متکی است.

سه نوع معلم در فرایند آموزش

۱- معلم توضیح دهنده:

- معلم توضیح دهنده بر موضوع تسلط دارد اما آگاهی او از روش تدریس اندک هست.
- تدریس او بر محور سخنرانی و توضیح استوار است و برخی دانش آموزان با او همراه هستند.

۲- معلم مشارکت دهنده:

- بر موضوع تسلط دارد و افزون بر آن با روش های تدریس نیز آشناست.
- این معلمان می کوشند تا از فعالیت های جالب بهره بگیرند دانش آموزان را در کارها مشارکت می دهند.
- در عین حال سعی می کنند مدیریت صحیحی را در کلاس اعمال کنند.

۳- معلم توانمند ساز:

- در مرحله عالی حرفه ای قرار دارد. موضوع درس و روش های تدریس را به خوبی می شناسد. - بر نظرات و احساسات دانش آموزان توجه کافی دارد.
- اعتماد به نفس بالایی دارد به حدی که دانش آموزان را در مدیریت کلاس سهیم نمایید. - با این که کلاس را به آنان می سپارد خود نقش راهنما را بر عهده می گیرد.
- با گفت و گو با دانش آموزان تصمیم می گیرد تا توان یادگیری را عملی سازد

هشت اصل اساسی مدیریت کارآمد کلاس درس

۱. امکان فعالیت های یادگیری معنادار را فراهم سازید.
۲. کلاس را به یک محیط حمایت کننده، تبدیل کنید.
۳. برای یادگیری موفقیت آمیز، فرصت های لازم را فراهم کنید.
۴. به دانش آموزان کمک کنید که هدف های مربوط به اصلاح خود را تعریف کنند.
۵. درباره نتایج کارها، اطلاعات لازم را در اختیار دانش آموزان قرار دهید.
۶. دانش آموزان را در تصمیم گیری شرکت دهید.
۷. برای روزهای بد برنامه ریزی کنید.
۸. رفتارهای مناسب را تقویت کنید.

کارکردهای مدیریت کلاس درس

ارزشیابی

نظارت و
کنترل
کلاس درس

رهبری در
کلاس درس

طراحی و
سازماندهی
کلاس درس

۱- طراحی و سازماندهی کلاس درس

۱. سازماندهی کلاس درس براساس ابعاد کلاس، نوع فعالیت و روش تدریس تعیین می گردد.
۲. دانش آموزانی که از نظر چشم و گوش مشکل دارند نزدیک تخته و معلم باشند.
۳. دیواری از کلاس و یا گوشه ای از کلاس برای نمایش کارهای دستی دانش آموزان در نظر گرفته شود.
۴. نحوه چیدمان و تنظیم میز و صندلی ها باید به گونه ای باشد که رفت و آمد دانش آموزان و معلم و انجام فعالیت های فردی و گروهی با مشکل مواجه نشود.
۵. محیط یادگیری دانش آموز باید غنی باشد.

۲- رهبری در کلاس درس

مؤلفه‌های رهبری:

۱. الگوسازی
۲. نفوذ بر زیردستان
۳. آموزش غیرمستقیم
۴. تقویت عزت نفس
۵. روابط باز و منطقی
۶. مربیگری و پرورش دادن
۷. کمک به دانش‌آموزان
۸. القای محبت و امیدبخشی

- معلم در نقش رهبر کلاس درس مسئول هدایت و تدوین برنامه‌هایی برای یک سال تحصیلی است که مطمئن شود که دانش‌آموزان ملاک‌های و اهداف تدوین شده در رابطه با بهبود مدرسه را درک و در صدد تحقق آنها هستند.

۳- نظارت و کنترل کلاس درس

❖ **سو برداشت مفهوم کنترل:** غالبا معنای ضمنی نامطلوبی دارد چون به نظر می رسد

که اعمال کنترل یا نظارت، آزادی عمل فرد را تهدید می کند.

❖ **معنای اصلی مفهوم کنترل:** واقعیت اجتماعی این است که هر فعالیت گروهی،

اجتماعی و سازمانی مستلزم نوعی کنترل یا نظارت است تا از این طریق فعالیت ها و

روش های انجام امور بهبود یافته و تحقق اهداف آموزشی سرعت یابد.

➤ **تعریف انضباط:** کارهای روزمره کلاس که معلم برای پیشگیری از اختلالات رفتاری و

تصحیح مشکلات رفتاری انجام می دهد، تا تسلط مناسب بر کلاس یابد.

۴- ارزشیابی

- سه دیدگاه درباره ارزشیابی وجود دارد:
- **ارزشیابی از یادگیری:** یعنی ما یک موقعیت یادگیری و یک موقعیت ارزشیابی ایجاد کردیم تا به هر دانش آموز، یک نمره اختصاص دهیم.
- **ارزشیابی برای یادگیری:** در این دیدگاه علاوه بر نمره، بازخوردهایی برای تقویت یادگیری به دانش آموزان داده می شود.
- **ارزشیابی به عنوان یادگیری:** در رویکرد اخیر ارزشیابی، ارزشیابی خود یادگیری است. در این رویکرد ارزشیابی از یادگیری جدا نیست، معلمانی موفق هستند که دارای دیدگاه سوم یعنی ارزشیابی به عنوان یادگیری هستند.

راهکارهای برقراری نظم در کلاس درس

منظور از نظم صرفاً ساکت بودن کلاس نیست بلکه در واقع برقراری نظم منطقی و عقلانی می باشد. نظمى که هم بر رفتار فراگیران دلالت دارد و هم بر کار و روش معلم

توضیحات	راهکار
• وضع قوانین و مقررات باید در روزهای اول مدرسه و کلاس درس باشد. • قوانین باید با مشارکت دانش آموزان تدوین شود • بهتر است قوانین نصب العین قرار گیرد. • قوانین نباید خیلی سهل گیرانه و سخت گیرانه باشند. • در وضع قوانین باید انسان گرایی مد نظر قرار گیرد. • تعداد قوانین کم و مهم باشند. • قوانین باید واضح باشند.	وضع قوانین و مقررات کلاسی

راهکار	توضیحات
جذاب و متنوع کردن درس	از روش های تدریس متنوع استفاده کنید. معلمی که به یک رویه عمل کند و نقش ثابتی داشته باشد، بی انضباطی را در کلاس دامن می زند .
شروع غیر منتظره	سعی کنید هر روز کلاس را به گونه ای متفاوت تر از همیشه شروع کنید تا کلاس از یکنواختی خارج شود و تشخیص چگونگی شروع یک روز کلاسی برای دانش آموز سؤال باشد و منتظر ایجاد انگیزه های متفاوت باشد.
پرهیز از قضاوت و برچسب زدن	سعی کنید قبل از ورود به کلاس ذهن خود را نسبت به تمامی دانش آموزان مثبت کنید و انتظار هر روزتان این باشد که همه مؤدب بوده و هیچکس قصد بی نظمی ندارد.
برقراری عدالت	یکی از مواردی که دانش آموزان در یک کلاس جستجو می کنند عدالت ، تساوی و انصاف است. در همه حال معلم باید مانند یک قاضی عادل باشد و به عدالت رفتار کند. او نگاهش را به همه ی فراگیران بطور مساوی توزیع می کند و به ایشان بطور یکسان توجه و محبت می نماید.

توضیحات	راهکار
قطعاً در یک مواجهه، یک برنده و یک بازنده وجود دارد . شما به عنوان معلم باید نظم کلاس را حفظ کنید. اما خیلی بهتر است که به طور خصوصی این کار را انجام دهید.	تنبیه و تذکر در جمع ممنوع
تکلیف درسی به مثابه طراحی و ایجاد فرصت های یادگیری برای دانش آموزان است که نیاز ویژه به آموزش دارند و این نیاز با مطالعه عملکرد دانش آموز و ان هم با تحلیل و تفسیر خطاها و موفقیت هایش شناخته می شود. بنابراین ، استفاده از این ابزار مهم در جهت تنبیه دانش آموز نه کار عاقلانه ای است و نه منطقی ، از طرفی کارایی و اثربخشی تکلیف را نیز از بین می بر.	عدم ارائه تکلیف درسی به عنوان عامل تنبیهی
برای حفظ نظم کلاس، از مطرح کردن سوالاتی که همه را مورد خطاب قرار می دهد خودداری کنید. مانند: چه کسانی جواب این سوال را می دانند؟ سوال را به گونه ای طرح نمایید که شخص خاصی را مورد خطاب قرار دهد مانند: محمد، جواب این سوال چی شود؟	عدم طرح سوالات کلی

چالش های رایج در مدیریت کلاس

۱. عدم توجه دانش آموزان

ایجاد محیطی جذاب و تعاملی با استفاده از روش های تدریس متنوع می تواند به افزایش تمرکز و توجه دانش آموزان کمک کند و نیازهای یادگیری آن ها را برآورده ساز

۲. مشکلات رفتاری

تعیین قوانین واضح و اجرای عادلانه آن ها به همراه شناسایی علل رفتارهای نامناسب، از جمله راهکارهای مؤثر برای حفظ نظم کلاس و جلوگیری از بروز مشکلات رفتاری است.

۳. تنوع یادگیری دانش آموزان

شناسایی تفاوت های فردی در سبک ها و سرعت های یادگیری، به معلمان این امکان را می دهد که روش های تدریس خود را متناسب با نیازهای هر دانش آموز تنظیم کنند.

اهداف مدیریت کلاس مؤثر

۱. ایجاد فضای امن

فراهم کردن محیطی که دانش آموزان در آن احساس امنیت کنند، به آن‌ها اجازه می‌دهد تا آزادانه نظرات خود را بیان کنند و در یادگیری مشارکت کنند.

۲. تشویق به مشارکت فعال

طراحی فعالیت‌هایی که دانش آموزان را به مشارکت در بحث‌ها و پروژه‌های گروهی ترغیب کند، به تقویت مهارت‌های اجتماعی و همکاری آن‌ها کمک می‌کند.

۳. تمرکز بر یادگیری فعال

استفاده از روش‌های تدریس متنوع و فعالیت‌های تعاملی، دانش آموزان را به طور فعال در فرآیند یادگیری درگیر می‌کند و انگیزه آن‌ها را افزایش می‌دهد.

تأثیر مدیریت کلاس بر فرایند یاددهی-یادگیری

ایجاد محیط منظم

افزایش تمرکز دانش آموزان

تقویت انگیزه یادگیری

کاهش مشکلات رفتاری

ارتقاء مشارکت فعال

بهبود کیفیت آموزش

اهمیت روابط مثبت با دانش آموزان

ایجاد اعتماد و امنیت

روابط مثبت با دانش آموزان احساس امنیت و اعتماد را در آن‌ها تقویت می‌کند،

این امر به افزایش مشارکت و انگیزه یادگیری منجر می‌شود.

شناسایی رفتارهای مشکل ساز

♦ روش های مشاهده دقیق

معلمان باید با دقت به رفتارهای دانش آموزان در کلاس توجه کنند و الگوهای رفتاری را شناسایی کنند تا بتوانند به موقع واکنش نشان دهند و مشکلات را حل کنند.

♦ گفتگوهای مؤثر با دانش آموزان

برقراری ارتباط مؤثر و بدون قضاوت با دانش آموزان می تواند به شناسایی علل رفتارهای مشکل ساز کمک کند و به ایجاد فضایی امن برای بیان احساسات آنها منجر شود.

♦ استفاده از ابزارهای ارزیابی

به کارگیری پرسشنامه ها و نظرسنجی ها به معلمان این امکان را می دهد که نظرات و احساسات دانش آموزان را جمع آوری کنند و درک بهتری از رفتارهای مشکل ساز پیدا کنند.

فعالیت‌های تعاملی در کلاسی

1. پرسش و پاسخ مؤثر

استفاده از پرسش‌های چالشی به معلمان کمک می‌کند تا تفکر انتقادی دانش‌آموزان را تقویت کنند و آن‌ها را به بیان نظرات و ایده‌های خود ترغیب نمایند.

2. تقویت مهارت‌های اجتماعی

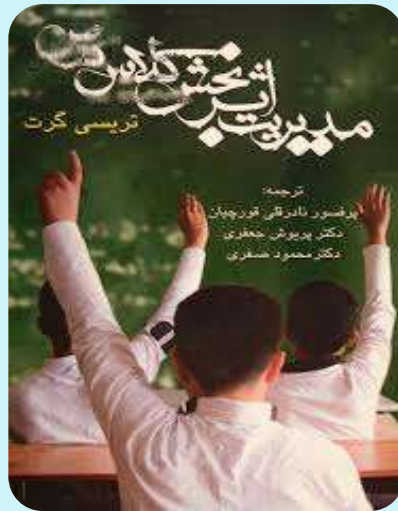
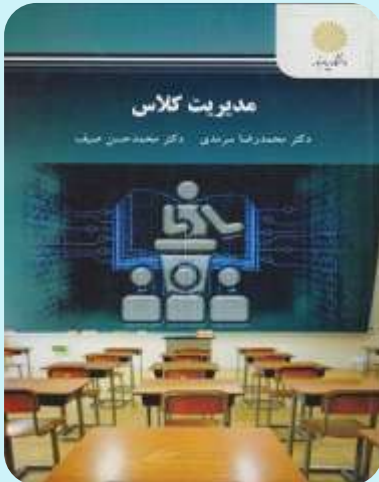
بحث‌های گروهی به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد که از دیدگاه‌های مختلف بهره‌مند شوند و مهارت‌های ارتباطی و همکاری خود را تقویت کنند.

3. پروژه‌های گروهی خلاقانه

اجرای پروژه‌های گروهی به دانش‌آموزان فرصتی برای همکاری و تقویت مهارت‌های حل مسئله و تفکر خلاق می‌دهد که به یادگیری عمیق‌تر کمک می‌کند.

منابع

- سرمدی، محمدرضا؛ صیف، محمدحسن. (۱۳۹۸). مدیریت کلاس. انتشارات دانشگاه پیام نور {فصول ۴ و ۶ و ۷ و ۸}
- گرت، تریسی (۱۴۰۰). مدیریت اثربخش کلاس درس، ترجمه نادرقلی قورچیان وهمکاران. تهران: نسل آفتاب. {فصول ۱ و ۳}

با تشکر از همراهی شما

همیشه توانا باشید

